

İkon Tasarımının Evrensel Önemi ve Sürdürülebilirliği

Semih DELİL^{1*}

¹Grafik Tasarımı / Sanat ve Tasarım Fakültesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye

*semih.delil@hbv.edu.tr

Özet – Günümüzün hızla değişen dijital iletişim ortamında, ikonlar, bilgi iletiminin etkili araçlarından biri haline gelmiştir. Tasarımcılar, karmaşık düşünceleri, kavramları hızlı ve anlaşılır bir şekilde ifade etmek ve iletmek için ikonları sıklıkla kullanmaktadır. Özellikle dijital medya, sosyal medya, web siteleri ve mobil uygulamalar gibi çevrimiçi platformlar, ikonların yoğun bir şekilde kullanıldığı alanlar olup bu semboller, karmaşıklığı azaltarak iletişimdeki anlaşılabilirliği arttırmaktadır. İkonlar, görsel iletişimde güçlü ve evrensel bir dil oluştururken, grafik tasarım, görsel unsurları organize etme ve iletişimde etkili bir araç olarak kullanma sanatını ifade etmektedir. Bu bağlamda incelendiğinde, bu iki alan, karmaşık kavramları basit ve anlaşılır bir şekilde ifade etme ihtiyacından doğmuştur.

Sürdürülebilir ikon tasarımı, farklı kültürlere ve dil gruplarına ait kullanıcıları dikkate alarak tasarım süreçlerinde hassaslık gerektirir. Anlaşılabilirlik, kültürel bağımsızlık, renk seçimi ve test edilmiş geri bildirimler gibi faktörler, sürdürülebilir ikon tasarımının temel unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu bilgiler ışığında bu çalışmanın amacı ikonların evrensel kullanımının ve tasarımının önemini vurgulamaktır. Ayrıca bu çalışmada ikonların sürdürülebilir tasarım ilkelerine nasıl uygun hale getirilebileceğini araştırılmış ve tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler – İkon, Grafik Tasarım, Sürdürülebilirlik, Görsel İletişim, İkon

I. GİRİŞ

Günümüzün hızla değişen dijital iletişim ortamında, ikonlar, bilgi iletiminin etkili araçlarından biri haline gelmiştir. Tasarımcılar, karmaşık düşünceleri, kavramları hızlı ve anlaşılır bir şekilde ifade etmek ve iletmek için ikonları sıklıkla kullanmaktadır. Özellikle dijital medya, sosyal medya, web siteleri ve mobil uygulamalar gibi çevrimiçi platformlar, ikonların yoğun bir şekilde kullanıldığı alanlar olup bu semboller, karmaşıklığı azaltarak iletişimdeki anlaşılabilirliği arttırmaktadır. Teknolojinin gelişmesi, ikonların önemini artırmıştır. Teknoloji özelinde mobil uygulamalar, yapay zekâ ve dijital platformlar, ikonları daha akıllı ve kişiselleştirilmiş bir şekilde kullanma imkânı sunmuşlardır. Bu sayede ikon kullanımı daha evrensel örnekler verip hızla yayılmaya başlamıştır. İkon tasarımı sürecinde ikonların kültüre ve bağlama bağlı olarak değişebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. İkonların

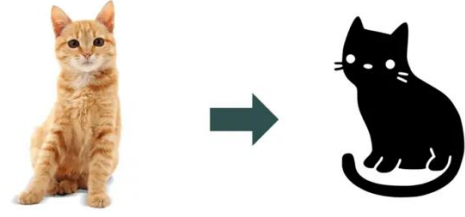
evrensel potansiyeli, farklı dilleri konuşan ve farklı kültürlere sahip olan insanlar arasında iletişimi kolaylaştırmada bir bağ görevi üstlenmektedir. Ancak bu evrensellik, tasarım ve kullanım açısından dikkatli bir yaklaşımı gerektirmektedir. İkonlar, iletişim ortamının sürekli değişen ve dönüşen yapısına uyum sağlayarak bilgi iletiminin güçlü bir aracı olarak konumlanırsa da ikonlar aslında ne kadar evrensel ise sürdürülebilir olması o kadar mümkündür. Örnekleme gerekirse bir inancı ikon haline getirmek inanca göre farklılık göstermektedir. Bu yaklaşım bir sürdürülebilirlik gibi görülmesi de inanç farklılığının görselleştirilebilmesi de bir sürdürülebilirliktir. Bu bağlamda lokasyon bazlı ikonlaşmalar kendi özelinde sürdürülebilir olmaktadır. Tüm bu bilgiler ikonun aslında hızlı ve etkili bir iletişim aracı ve görsel ile iletişimin kesiştiği bir nokta olduğunun kanıtıdır.

İkon kelimesi, orijinal anlamı görüntü olan Yunanca “eikon” kelimesinden gelmektedir. Sözlükte ise dini

totem olarak geçmektedir. İkon kavramı bilgisayar ortamına getirildikten sonra kavramı belirten görüntü, resim ya da semboller olarak kabul edilmektedir (Guoyin Z., ve Li Jianzhao L., 2005). İkon bir durumu veya olayı, hızlıca anlatabilecek en basit karakteristiklerine indirgeyerek temsil edebilen grafik olguya verilen addır (Ambrose ve Harris, 2014). İkonlar günlük hayatımızda her yerde bulunan görsellerdir ve ikonları (kimi durumda simge) günlük hayatta pek çok yerde görmek artık alışlagelmiş bir durumdur. İkonlar, bilgiyi daha iyi anlamak ve yorumlamak için evrensel bir dildir. İkon herhangi bir nesnenin, durumun ya da uyarının sembolik bir temsili olarak tanımlanabilmektedir. Ayrıca ikonlar, mesajın son kullanıcıya iletilmesi için bir araç olarak kullanılabilir (Isherwood, S. (2009). Günümüzde özellikle internet üzerinde görülebilen milyonlarca ikon mevcuttur. Bunların çoğu evrensel olmasa da anlam kolaylaştırma misyonu üstelenebilmektedir. İletişim için dünyadaki her durumu ve olayı temsil edebilecek ikonu bulmak ve üretmek olasıdır. Göstergebilim, işaretlerin incelenmesidir; özellikle kullanıcı arayüzleri üzerine yapılan araştırmalara yardımcı olmaktadır (Isherwood, S. 2009).

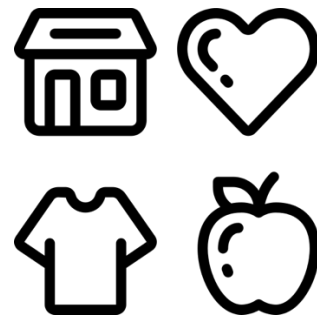
II. İKON NEDİR?

İkon kelimesi, orijinal anlamı görüntü olan Yunanca "eikon" kelimesinden gelmektedir. Sözlükte ise dini totem olarak geçmektedir. İkon kavramı bilgisayar ortamına getirildikten sonra kavramı belirten görüntü, resim ya da semboller olarak kabul edilmektedir (Guoyin Z., ve Li Jianzhao L., 2005). İkon bir durumu veya olayı, hızlıca anlatabilecek en basit karakteristiklerine indirgeyerek temsil edebilen grafik olguya verilen addır (Ambrose ve Harris, 2014). İkonlar günlük hayatımızda her yerde bulunan görsellerdir ve ikonları (kimi durumda simge) günlük hayatta pek çok yerde görmek artık alışlagelmiş bir durumdur. İkonlar, bilgiyi daha iyi anlamak ve yorumlamak için evrensel bir dildir. İkon herhangi bir nesnenin, durumun ya da uyarının sembolik bir temsili olarak tanımlanabilmektedir. Ayrıca ikonlar, mesajın son kullanıcıya iletilmesi için bir araç olarak kullanılabilir (Isherwood, S. (2009). Günümüzde özellikle internet üzerinde görülebilen milyonlarca ikon mevcuttur. Bunların çoğu evrensel olmasa da anlam kolaylaştırma misyonu üstelenebilmektedir. İletişim için dünyadaki her durumu ve olayı temsil edebilecek ikonu bulmak ve üretmek olasıdır. Göstergebilim, işaretlerin incelenmesidir; özellikle kullanıcı arayüzleri üzerine yapılan araştırmalara yardımcı olmaktadır (Isherwood, S. 2009).

RESİM 1. İkon tasarımına bir örnek

Görsel dil yani anlatıyı görselleştirmek günümüzde yeni bir fikir olmasa da teknik olarak kelimeleri görselleştirmek mağara resimlerinden bugüne kadar uygulanan bir yöntemdir. Ayrıca ikonlar kültürler arası bilgileri de taşıyan önemli araçlardır. Halen kelime ve olayları görselleştirmek anlatı için kullanmak son derece etkilidir. Hiyerogliflerden trafik tabelalarına mobil uygulama ikonlarından tuvalet piktogramlarına kadar ikonlar halen etkili olarak kullanılmaktadır. İkonların temel amacı anlatmak yerine göstermektir. Ancak bunu başarmak sanılanın aksine zordur. Durumları görsel ile anlatmak grafik tasarım özelinde yetkinlik gerektiren bir durumdur. İkonlar, rastgele oluşturulabilecek görsellerle tasarlanamazlar. İkonlar bir dili temsil etmediği için evrensel olma gibi bir yaklaşım sergilemesi gerekmektedir. Tabi bu durum bu kadar basit değildir. Dünya üzerinde herkes aynı kelimeleri kullanmamaktadır ve her dilin görseller üzerinde farklı zihinsel resimleri vardır. Bu bağlamda yapılan tasarımların bir dil özelinde değil evrensel düzeyde tasarımlar ve imgeler olması önemlidir.

RESİM 2. Temel ikonlara örnekler

III. İKONLAR VE TASARIM

İkonlar, görsel iletişimde güçlü ve evrensel bir dil oluştururken, grafik tasarım, görsel unsurları organize etme ve iletişimde etkili bir araç olarak kullanma sanatını ifade etmektedir. Bu bağlamda incelendiğinde bu iki alan, karmaşık kavramları basit ve anlaşılır bir şekilde ifade etme ihtiyacından doğmuştur. İkon tasarımı ele alındığında ise genellikle genel grafik tasarım

uygulamalarının estetik ve görsel iletişim gereksinimlerini takip etmektedir. Bazı genel tasarım önerileri ve genel ikon tasarımı önerileri mevcut olsa da alanda ikon tasarımı için açık ve ampirik olarak değerlendirilmiş kurallar bulunmamaktadır (Yeh Y-Y., 2013).

İkonlar bildirme, yönlendirme, işaretlendirme ve grafiksel kullanıcı arayüzlerinin çok önemli bir bileşenidir. Buna bağlı olarak ikon tasarımı doğası gereği hâlâ ağırlıklı olarak grafik tasarımın bir ürünüdür. İkon tasarlama süreçleri 1970'lerden bu yana çok az gelişme gösterse de kullanımı ilerlemeye devam etmiştir (Zender M. (2006). Fakat günümüzde pek çok simge hâlâ kolay anlaşılacak şekilde tasarlanmaktadır (Waterworth J.A., ve diğerleri 1993). Grafik tasarım, tasarımın temel prensipleri ile ikon tasarımı süreçlerinin üstesinden gelebilmektedir. İkonlar kolayca tanınabilmeleri ve hatırlanabilmeleri sayesinde yazılı bilgilere göre daha evrenseldir. Bu sayede ikonlar birçok iletişim çözümünde yaygın olarak kullanılmaktadır (Weidenbeck S. 1999). Başarılı simgeler, kullanım bağlamı göz önüne alındığında, amaçlanan anlamını kullanıcıya iletebilen simgelerdir (Moyes J. ve Jordan P. W. 1993). Öte yandan tasarım sürecinde insanların görsel kapasitelerini dikkate almak çok önemlidir. Özellikle algısı kolay, çekici bir tasarım, ikonların anlaşılmasına ve yaygınlaşmasına olanak tanımaktadır. (Morten Moshagen M. ve T. Thielsch M. T. 2010). Ayrıca doğru ve etkili tasarlanmış bazı simgelerin sürekli olarak kullanılması sürdürülebilirliği ve hedeflenen iletişimi kolaylaştırılmaktadır (Bovea M. D. ve diğerleri 2018).

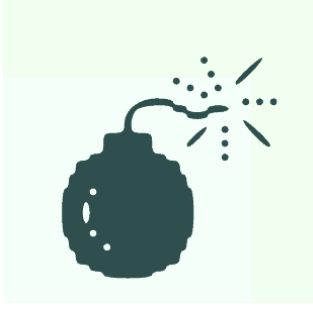
RESİM 3. İkon tasarımına örnekler

İkon tasarım sürecinde grafik tasarım sıkça kullanılırken, oluşturulan ikon tasarımları evrensel sembollerini oluşturup farklı dilleri konuşan insanlar arasında iletişimi kolaylaştırabilmektedir. Bir ikon tasarlanırken

özellikle ikon seçimi sürecinde genellikle bir dizi alternatif ikon geliştirildikten sonra kullanılabilirlik değerlendirmeleri sayesinde yaygınlaşabilmektedir. (Goonetilleke R. S 2001). Yani bir ikonun başarılı olduğunu söyleyebilmek için denenmesi şarttır. Grafik tasarım, çok bilinen hali ile bir markanın kimliğini yansıtmak için kullanılırken, ikon tasarımı özelinde, yazısız hızlı iletişim için vazgeçilmezdir. Özellikle, görsel iletişim, mobil uygulama geliştirme, web tasarımı ve bilgisayar arayüzleri gibi alanlarda ikonlar, kullanıcı deneyimini iyileştirmek ve kullanıcıların hızlıca bilgilere erişmesini sağlamak için temel bir rol oynayabilmektedir. Bu bağlamda ikonlar görsel anlatıda güçlü bir etkiye sahiptir, bu da görsel iletişimin daha derin ve anlam dolu bir katmanını oluşturmaktadır.

IV. İKONLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Çevremizdeki dünyayı görsel algı yoluyla diğer tüm duyuların toplamından daha hızlı ve kolay algılamaktayız (Ware C. 2004). Son yıllarda mobil teknolojinin ve çevrimiçi iletişimin kullanımındaki hızlı artış, coğrafi sınırların ötesinde sosyal etkileşimler için daha fazla fırsata olanak sağlamıştır (Williams E. J. ve diğerleri 2017). İkonlar, modern iletişimde önemli bir rol oynamaktadır ve bu nedenle son ampirik araştırmalar, ikon işlemeyi, yani ikon algısını ve ikon işlevi anlayışını geliştirmeye odaklanmıştır. (Collaud R. ve diğerleri 2022). İkonlar, iletişimdeki güçlü araçlardır ve sürdürülebilirlik kavramı, tasarım süreçlerinde bu güçlü araçların etkisini ve rolünü artırmak için önemlidir. Sürdürülebilir ikon tasarımı, birçok farklı boyutta ele alınabilmektedir. Öncelikle, ikonların anlaşılabilir ve evrensel olması, kullanıcıların farklı kültürlerden gelmelerine rağmen iletişim kurmalarını sağlamak açısından kritiktir. Evrensel ikonlar, temel ve yaygın olarak paylaşılan kavramları temsil etmektedir. Örneğin, tuvalet ikonları, dil bariyerlerini aşarak kullanıcıların ihtiyacını anlatırken evrenseldir. Ancak, evrensellik hedefi tasarımcılar için bazen zorlu bir görev olabilmektedir. Renk, şekil ve sembolizm, farklı kültürlerde farklı anlamlara gelebilmektedir. Bu nedenle, sürdürülebilir ikon tasarımı, farklı kültürel çevrelere duyarlılık göstermek için tasarım sürecinde hassaslık gerektirmektedir. Ayrıca, ikonların kullanıldığı bağlamlar da önemlidir. Mobil uygulamalar, web siteleri ve fiziksel ürünler gibi farklı bağlamlarda, ikonların doğru bir şekilde entegre edilmesi ve kullanılması gerekmektedir.

RESİM 4. İkon Tasarımına bir örnek

Kullanıcılar simgelerin ne anlama geldiğini aşinalık veya kullanım deneyiminden anlayamazsa simgeler önemini tamamen kaybedebilmektedir (Yan R. 2011). Tasarımcılar, evrensellik, bağlam duyarlılığı ve çevresel etkiler gibi faktörleri göz önünde bulundurarak sürdürülebilir ikon tasarımı konusunda sorumluluk taşımalarıdır. Bu sayede tasarımın gücü sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için kullanılabilir. Sürdürülebilir bir ikon karmaşıklığından kaçınılması mümkün olduğunca basit ve net olmalıdır. İyi tasarlanmış bir ikon, hızlıca tanınabilir ve anlaşılabilir olmalıdır. Karmaşıklık, ikonun anlamını kaybetmesine veya farklı yorumlamalara yol açabilmektedir. İkonlar, görsel formları çok daha karmaşık olan diğer birçok iletişim malzemesiyle karşılaştırıldığında form olarak sadeliğe sahiptir. İkonun sade görsel formu yorumlama karmaşıklığını azaltmaktadır (Zender M. ve Mejina M. G. 2013). Tasarlanan ikonlar kullanım sürecinden önce farklı kültürlerle ve dil gruplarına ait kullanıcılara sunulması geri bildirim alınmalıdır. Bu yaklaşım sayesinde oluşturulan ikonun evrensel olup olmadığını değerlendirmek ve geliştirmek için mümkün olabilmektedir.

Literatürde çeşitli ikon tasarımlarında kullanılan bazı temel özellikler vurgulanmaktadır. Bunlar yerine ve kullanım alanına göre değişebilmektedir (C. Souza ve diğerleri 2020). Bu özelliklerden biri renklere. Renkler, estetik nesnelerin kritik bir özelliğidir ve ilgili ikonun hedefiyle ilgili tutarlı bir şekilde bütünleşmesine olanak tanıyabilmektedir. (Morten Moshagen M. ve T. Thielsch M. T. 2010). Renkler, ikonun anlaşılabilirliğini ve evrenselliği üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Fakat bunun yanında çoğu hayati ikonda renk kullanmanın gereği yoktur. Tüm bu bilgiler ikon tasarımının sadece bir görselleştirme olmayıp ikonun yaşayabilir ve iletişim kurabilir bir araç olması için pek çok sürecin gerektiğini göstermektedir.

V. SONUÇ

İkonlar, evrensel kullanımları ve basitlikleri sayesinde farklı kültürlerden ve dillerden gelen insanlar arasında iletişimi kolaylaştırabilmektedir. Grafik tasarımın temel prensipleri, bu ikonların daha etkili sürdürülebilir olması için kullanılabilir. Doğru bir bilim alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, grafik tasarım, ikonların kullanıldığı bağlama uygunluğunu ve estetik çekiciliği arttırabilmektedir. Özellikle mobil uygulama ve web tasarımı gibi dijital platformlarda, ikonlar kullanıcı deneyimini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. İkonların evrensel ve sürdürülebilir olması için tasarım süreçlerinde dikkate alınması gereken faktörler görece basit olmaktadır. Anlaşılabilirlik, kültürel bağımsızlık, renk seçimi ve test edilmiş geri bildirimler gibi faktörler, sürdürülebilir ikon tasarımının temel unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak, ikonların tasarımı ve grafik tasarımın bu süreçteki katkıları, bilgi iletimini basitleştirme, iletişimi güçlendirme ve sürdürülebilirliği teşvik etme açısından hayati bir rol oynamaktadır. Bu iki alanın bir araya gelmesi, evrensel ve etkili iletişimin temelini oluştururken, tasarımın estetik ve işlevsel boyutlarını birleştirmektedir. Bu nedenle, ikon tasarımı ve grafik tasarımın birlikte çalışması, görsel iletişimdeki gücü ve etkiyi arttırmakta ve bu alandaki başarılı iletişim çabalarını şekillendirebilmektedir.

VI. KAYNAKÇA

- [1] Bovea M. D., Quemades-Beltrán P., Pérez-Belis V., Juan P., Braulio-Gonzalo M., Valeria Ibáñez-Forés V. (2018). Options for labelling circular products: Icon design and consumer preferences, *Journal of Cleaner Production*, 1253-1263, ISSN 0959-6526, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.08.180>.
- [2] Collaud R., Reppa I., Défayes L., McDougall S., Henchoz N., Sonderegger A., (2022). Design standards for icons: The independent role of aesthetics, visual complexity and concreteness in icon design and icon understanding, *Displays*, Volume 74, 2022, ISSN 0141-9382, <https://doi.org/10.1016/j.displa.2022.102290>.
- [3] Colin Ware (2004)., *Information Visualization, Perception for Design*, Elsevier,
- [4] C. Souza, M.V. Garrido, J.C. Carmo (2020). A systematic review of normative studies using images of common objects. <https://www.frontiersin.org/article/10.3389/fpsyg.2020.573314>
- [5] Goonetilleke R. S., Shih H. M., On H. K. ve Fritsch J. (2001). Effects of training and representational characteristics in icon design, *International Journal of Human-Computer Studies*, Volume 55, Issue 5, 2001, 741-760, ISSN 1071-5819, <https://doi.org/10.1006/ijhc.2001.0501>.

- [6] Guoyin Z., ve Li Jianzhao L., (2005). Designing the User Interface, Electronic Industry Press; 2005, p.135.
- [7] Harris P. Ambrose G. (2014). Görsel Grafik Tasarım Sözlüğü, Literatür Yayınları 2014
- [8] Morten Moshagen M. ve T. Thielsch M. T. (2010). Facets of visual aesthetics, International Journal of Human-Computer Studies, Volume 68, Issue 10, 2010, 689-709, ISSN 1071-5819, <https://doi.org/10.1016/j.ijhcs.2010.05.006>.
- [9] Moyes J. ve Jordan PW. (1993). People and Computers VIII, British Computer Society Conference Series. ISBN 0 521 46633 4
- [10] Isherwood, S. (2009). Graphics and Semantics: The Relationship between What Is Seen and What Is Meant in Icon Design. Engineering Psychology and Cognitive Ergonomics. EPCE 2009. Lecture Notes in Computer Science(), vol 5639. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-02728-4_21
- [11] Rushan Yan (2011). Icon Design Study in Computer Interface, Procedia Engineering, Volume 15, 3134-3138,ISSN 1877-7058, <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2011.08.588>.
- [12] Waterworth J.A., Chignell M. H., Zhai S.M. (1993). From icons to interface models: designing hypermedia from the bottom up Int. J. Man-Mach. Stud., 39 (3) (1993), s. 453-472
- [13] Weidenbeck S. (1999). Use of iIcons and Labels in an End User Application Program: an Empirical Study of Learning and Retention Behav. Inf. Technol., 18 (2) (1999), s. 68-82
- [14] Williams E. J., Beardmore A., Joinson A. N. 2017. Individual differences in susceptibility to online influence: A theoretical review, Computers in Human Behavior, Volume 72, 2017, 412-421, ISSN 0747-5632, <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.03.002>.
- [15] Yeh Y-Y., Lee D-S., Ko Y-H. (2013). Color combination and exposure time on legibility and EEG response of icon presented on visual display terminal, Displays, Volume 34, Issue 1, <https://doi.org/10.1016/j.displa.2012.11.007>.
- [16] Zender M. (2006). Advancing Icon Design for Global Non Verbal Communication: Or What Does the Word Bow Mean? Advancing Icon Design for Global Communication
- [17] Zender M. ve Mejina M. G. (2013). Improving Icon Design: Through Focus on the Role of Individual Symbols in the Construction of Meaning. VISIBLE LANGUAGE 47.1